

155411

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย

ในคดีอาญา พ.ศ.2544 : ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่

Problems in The Act for Granting of Compensation to Aggrieved Parties
and Accused in Criminal Cases : A Study of Chiang Mai Province, Thailand.

โดย

ชุตินพงศ์ สมทรัพย์

สุรชัย เดชพงษ์

รายงานวิจัย ฉบับที่ 333

ปี พ.ศ. 2558

มหาวิทยาลัยพายัพ

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยเรื่อง

ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่
จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 : ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่

(Problems in The Act for Granting of Compensation to Aggrieved Parties and
Accused in Criminal Cases : Study of Chiang Mai Province, Thailand)

โดย นายชุตินพงศ์ สมทรัพย์

นายสุรชัย เดชพงษ์

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2558

การวิจัยเรื่อง “ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 : ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อ
วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในส่วนของค่าตอบแทนผู้เสียหาย วิเคราะห์ปัญหาการใช้กฎหมายในทาง
ปฏิบัติ และให้ได้ข้อเสนอนโยบายการปรับปรุงข้อกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ ตาม
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา พ.ศ. 2544

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เอกสารด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา
และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้พระราชบัญญัตินี้ รวมจำนวน 31 คน ได้มาโดยวิธีการสัมภาษณ์ และ
สนทนากลุ่ม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก
ประเด็นสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) การวิเคราะห์
โดยการจำแนกและสรุปผลแบบอุปนัย นำเสนอโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาข้อกฎหมายในส่วนของค่าตอบแทนผู้เสียหาย มีสาเหตุมาจากบทบัญญัติใน
พระราชบัญญัตินี้บางมาตรามีความไม่ชัดเจน ทำให้ต้องตีความข้อกฎหมาย และบางมาตราบัญญัติ
โดยไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แท้จริง ส่งผลให้ผู้เสียหายเข้าไม่ถึงสิทธิหรือถูกจำกัดสิทธิโดยไม่เป็น
ธรรม

2. ปัญหาการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ มีสาเหตุมาจากกลไกในกฎหมายจำกัดสิทธิ
ผู้เสียหาย อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีจำกัด มาตรฐานการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนของ
คณะกรรมการไม่มีความแน่นอน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่มีความหมายรองรับ การ
เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ปรับปรุงการตีความกฎหมายบางมาตราในพระราชบัญญัตินี้และบางข้อในกฎกระทรวงให้เข้าใจตรงกันและชัดเจนขึ้น
2. ปรับปรุงข้อความบางมาตราในพระราชบัญญัตินี้และบางข้อในกฎกระทรวงให้ชัดเจนขึ้น เพื่อจัดการตีความ ตลอดจนขยายสิทธิให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น
3. ปรับปรุงบางบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้และบางข้อในกฎกระทรวงโดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อให้แก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติได้
4. ปรับปรุงเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มีกฎหมายรองรับ เพิ่มประสิทธิภาพของภารกิจเชิงป้องกันของหน่วยงานรัฐให้มากขึ้น
5. ผู้เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยไปปรับปรุงการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เกิดความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาขยายผลได้ในหลายแนวทาง

ABSTRACT

The purpose of this research report of “Problems in The Act of Granting The Compensation to The Accused Aggrieved Parties in Criminal Cases, 2544 BE: A Study of Chiang Mai Province, Thailand.” are analyzing of such problems in cases of compensation, and legal practice in order to gain the guidance to amend the related practice in the Act of Granting The Compensation to The Accused Aggrieved Parties in Criminal Cases, 2544 BE.

The population of this research are the legal documents associated with the issue, and 31 individuals associated with the implementation of this Act. The interview and group discussions were adopted to collect the data by means of recording document from the in-depth interviews, group discussion. The data was analyzed by Content Analysis, classification and inductive conclusions analysis, then, presented by the descriptive analysis.

Findings

1. The legal problems of the victim compensation were caused by some sections in the Act were unclear, needed to be interpreted of the laws Section Commandments and some sections were not inconsistency with the real situation. There for, the victims are not entitled to the rights or restricted unfairly.

2. The issues of practicing the Act were caused by the mechanism of the Act that limits the rights of the victims from the limited authority of the officers, the remuneration standard of the Board of Directors is uncertain, the community Justice Center is not sufficient and there is no legal support as well as inefficient dissemination of knowledge to the public.

Suggestions

1. Improve the interpretation of certain clauses and section of the Act and the Ministerial regulations in order to provide better understanding and précising.

2. Improve certain sections of the Act and the Ministerial regulations to eliminate the interpretation, as well as extending the right and fairness to associate with the actual situation consistently.

3. Improve certain sections of the Act and the Ministerial regulations by amending the Act in order to solve the problems in practicing.

4. Provides legal support to improve the Network Community Justice Center to optimize the preventive mission of the government.

5. The related parties could be benefited from the findings by improving the operation of this Act to generate the fairness and efficiency. The interested parties can expand and extend the findings of the study in multiple means.

PAYYAP UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง”ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 : ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่ (Problems in The Act for Granting of Compensation to Aggrieved Parties and Accused in Criminal Cases : A Study of Chiang Mai Province, Thailand)” สำเร็จได้ เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ ข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแนะนำ ความคิดเห็นและกำลังใจ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สมพงษ์ บุญเลิศ ผู้วิจารณ์งานวิจัย

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลป์ รองศาสตราจารย์ ดิเรก ควรสมาคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัณฐิภัช ปัญวัฒน์ลิขิต คณะกรรมการประเมินการวิจัยฉบับ(ร่าง)

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดิเรก ควรสมาคม ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณ ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม/ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายงานการวิจัยของผู้วิจัยสำเร็จลุล่วง

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธันวา เบญจวรรณ อาจารย์วรุฒม์ เกาศล และคุณสุจิตรา ใจเย็น ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจตลอดมาให้ผู้เขียนจัดทำรายงานการวิจัยครั้งนี้

ลงชื่อ.....

(นายชุตินพงศ์ สมทรัพย์)

ผู้วิจัย,หัวหน้าโครงการ

ลงชื่อ.....

(นายสุรชัย เดชพงษ์)

ผู้วิจัย

วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	8
1.5 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.6 สมมติฐานการวิจัย.....	9
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
1.8 นิยามศัพท์.....	16
1.9 นิยามปฏิบัติการ.....	17
บทที่ 2 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544.....	19
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐตามหลักสากล.....	19
2.1.1 แนวคิดและความเป็นมา.....	19
2.1.2 แนวคิดในต่างประเทศ.....	21
2.1.3 แนวคิดในประเทศไทย.....	27

2.2	แนวความคิดเกี่ยวกับการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	30
2.2.1	แนวความคิดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	30
2.2.2	ลักษณะบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2550.....	31
2.2.3	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544.....	34
2.2.4	กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ.....	40
2.2.5	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมและเครือข่ายประชาชน	43
2.3	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
2.3.1	งานวิจัยภาครัฐ.....	50
2.3.2	งานวิจัยส่วนบุคคล.....	51
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	55
3.1	วิธีการศึกษา.....	55
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
3.3	เครื่องมือวิจัย.....	57
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
บทที่ 4	ผลการศึกษา.....	60
4.1	ผลการวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมาย.....	60
4.2	ผลการวิเคราะห์ปัญหาการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ.....	73
4.3	ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงข้อกฎหมายและการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ.....	115
4.3.1	ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงข้อกฎหมาย.....	115
	1) หลักการและเหตุผล.....	115
	2) ผู้เสียหาย ค่าตอบแทน และการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิ.....	115
	3) การกำหนดค่าตอบแทนและคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา.....	117
	4) สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	118

4.3.2	ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ.....	119
1)	ความรู้และความเข้าใจ.....	119
2)	การปกป้องสิทธิของผู้เสียหาย.....	120
4.3.3	แนวทางการปรับปรุงข้อกฎหมายและการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ.....	121
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	124
5.1	สรุปปัญหาข้อกฎหมาย.....	124
5.1.1	แนวความคิด ทฤษฎี ของการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ.....	124
5.1.2	สาระสำคัญของกฎหมาย.....	127
5.2	สรุปปัญหาการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ.....	133
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	145
ภาคผนวก ก	พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ	
ภาคผนวก ข	รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	
ภาคผนวก ค	บันทึกแจ้งสิทธิ แบบพิมพ์ แบบสัมภาษณ์	
ประวัติผู้วิจัย		

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางประกอบที่ 1	
แสดงผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ ประจำภูมิภาคที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2556 - 2557 (ตุลาคม 2555 - พฤษภาคม 2557).....	3
ตารางประกอบที่ 2	
แสดงข้อมูลจำนวนคดีที่ผู้เสียหายมายื่นขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ปีงบประมาณ 2554 - 2556 (เชียงใหม่).....	7
ตารางประกอบที่ 3	
แสดงระยะเวลาระหว่างเหตุเกิดกับวันยื่นคำขอ และระยะเวลาวินิจฉัย เสร็จสิ้นนับแต่วันยื่นคำขอคดีในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง ระหว่าง ปี พ.ศ. 2549 - 2555 (รวบรวมระหว่าง 29 กรกฎาคม ถึง 21 ตุลาคม 2552).....	92
ตารางประกอบที่ 4	
แสดงร้อยละของความคิดเห็นของผู้แทนศูนย์ยุติธรรมชุมชน จำนวน 22 คน ของอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับปัญหา การใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544.....	109

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1	แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย..... 13
ภาพประกอบที่ 2	แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการใช้พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 : ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่..... 14
ภาพประกอบที่ 3	แผนภาพแสดงสมมติฐานการศึกษาวิจัย: ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ; คดีในจังหวัดเชียงใหม่..... 15
ภาพประกอบที่ 4	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 245, 246 และ พ.ศ.2550 มาตรา 40(5) : ลักษณะบัญญัติ..... 33
ภาพประกอบที่ 5	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 : กลไกและกระบวนการ..... 40
ภาพประกอบที่ 6	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 : การแปรหลักการสู่การปฏิบัติ..... 44
ภาพประกอบที่ 7	กระบวนการและขั้นตอนดำเนินงานของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินฯ เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย..... 48
ภาพประกอบที่ 8	แผนภาพแสดงการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ..... 123